

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Széchenyi-utca SIMON-ház Kunz József nr
kereskedésével szemben.

HIRDETMÉNYEK.

előzetési pénzek és a hirdás körüli panaszok
valamint a lap szemléi részét illető
minden kérésnek ide intézendők.

Hírdetetlen levelek csak ismert közérteklől
fogadhatók el.

DEBRECZENI ELLENŐR.

POLITIKAI, TARSADALMI és KÖZGAZDASÁGI LAP.

A SZABADELVÜ PÁRT KÖZLÖNYE.

Megjelen naponként, a vasárnap és péntek kivételével.

Előzetési ár

Helyben házhoz hordva vagy vidéki
postán küldve

Egész évre	10 ft — kr
Félévre	5 ft — kr
Negyedévre	2 ft 50 kr
Egy órára	1 ft — kr

Hirdetési díj:

Öt-hasábsopetisors egyszeri beiktatásáért 50k
Bélyegdíj minden hirdetésért külön 30 kr
Nyilttér 4 hasábsopetisorsért 20 kr.

Hirdetést vagy reklamot magában foglalt
módoság sora 50 krajczár.

XVI. évfolyam 1889.

Debreczen. Hétfő November 18.

227. szám.

A ma,

Debreczen 1889. nov. 17.

(Z-i.) Debreczen város közönsége
egy föltötte a mai napot, a mint azt va-
sárnaphoz illik. A templomokat sokan
látogatták, hogy kielégítsék a vallásos
lélek szükségleteit s templom után a ha-
zafias eszmékért lángoló lelkek, a hála és
kegyelet érzelmeitől áthatott szívek nyila-
doztak meg s lönök emlékezetes elhatá-
rozásnak, nemes tényeknek forrásává.

Mert Debreczen város polgársága ma
kettős ünnepét iltte a hazafiságnak, a
magyar nyelvnek, a nemzeti kulturának.

Nem tudjuk a véletlen találkozása
volt-e vagy előre számított esemény, hogy
ugyanazon napon, mikor Debreczen költő-
jének, az ébredő magyar népköltészet
egyik koszorús dalnokának, Csokonai
Vitéz Mihálynak születés napján a kollé-
gium ifjúsága a költő restaurált szírozlo-
pához zárándok menetben, borostyán és
babérkoszorúval vonul ki, mikor a város
mivelt közönsége a költő iránt táplált
kegyeletnek ünnepéssel gyújt oltártűzet:
ugyanazon napon, ugyanazon városnak pol-
gárai és polgárnői az édes anyanyelv
védelmére, melyen Vitéz dalolt, a nemzeti
mivelttség terjesztésére, melynek 100 év-
vel ezelőtt Vitéz is lelkes bajnoka volt,
erős szövetségre lépnek.

A ma legfontosabb eseménye, hogy
városunk közéletének zászlóvivői tekinté-
lyes, nagybefolyású férfiak és lelkes höl-
gyek, elhatározták az Emke Debreczen
városi és hajdúvármegyei választmányá-
nak megalakítását.

Hogy mily nagy súlyt tulajdonít az
erdélyi magyarországi Debreczen város
támogatásának, mennyi erkölcsi erőt nyér
Debreczen szervezett, állandó szövetségé-
ből az Emke, azt ma az Emke egyik leg-
teljesebb tagjától hallottuk. Fontossá-
gunknak, városunk jelentőségének ez az
elismerése is legyen egyik élető erő,
mely a szervezendő választmány iránt az
érdeklődést terjessze, melegítse, fenntar-
sa Debreczen polgárai között.

De eltekintve a kívül jött elismerés-
től, dicsérettől, hazafiai kötelesség és a
hálátartozás is rója Debreczenre, hogy
Erdély, Magyarország jobb keze — mi-
nek Kossuth nevezte, — épen, egészsé-
gesen megtartassék a nemzet testének.

Ha Debreczen várost és Hajdúvár-
megyét, mely — mint ezt gr. Dégenfeld
József, főispán is mondotta — amnyit jót
élvezett Erdély fejedelmétől, az Emke
zászlója alatt maga mellett látja küzdeni
az önvédelmi harcban Erdély megtáma-
dott magyarsága: ennek növekedik ön-
bizalma, bátorsága, lelkesedésre és buz-
dító példa áll a magyarság zömének többi
városai és vármegyéi előtt is, hogy Deb-
reczenhez és Hajdúvármegyéhez hasonlóan,
állandó, szervezett fegyverszövetséget kös-
senek Erdélyvel, hogy ne csak a tör-
vényben, a közjogban legyen meg az
egység, hanem a kultúra céljainak és a
társadalom törekvéseinek közösségében is.

Nem csekély jelentőséggel bír köz-
művelődésünk érdekében a mai Csokonai
ünnepély, mely hivatta van erős lökést
adni annak a másik örvendetes társadal-
mi mozgalomnak, a mely a Csokonai kör
megalakítására irányul.

A költő halhatatlan szellemének,
a kivel kora, szülővárosa oly mostohán
bánt, most készül teljes elégtételt adni
szülővárosára.

Ercszobra már régen hirdeti nagy
nevét, hamvai felett még régebben emel-

kedik a néhez vas pyramis, oly régen,
hogy már róla szinte meg feledkezni lát-
szott szülővárosa.

Többé a sir sines elhagyatva, a ke-
gyelet régi díszbe visszaállította s ma,
a mi talán évtizedek óta nem történt,
ünnepélyesen megkoszorúzták az ifjúság.

Most készül a társadalom, a minennél
becsesebb szellemi emléket is fölláttani
a költő dicsőségére, egy elő, munkás
egylet alakjában, — mely egyesítse te-
vékenységre buzdítsa az irni tudókat, mely
életben tartsa a Csokonai kultuszt, mely
termékeny meleg ágya legyen minden
szépnek és jónak, világító tornya a köz-
művelődésnek — Csokonai- nevének nym-
busza alatt.

Debreczen város közönsége egy föl-
tötte a mai napot, a mint azt vasárnap-
hoz illik.

Az Emke-értekezlet.

A fényesen sikerült előértekezlet lefo-
lyásáról adjuk a következő tudósítást:

A város ház nagytérképében a debreczeni
polgárság színe-java jelent meg az elhatározó,
fontos aktusra. Közéletünk csaknem minden
nevesebb alakját, társadalmunk csaknem min-
den kiválóbb tényezőjét ott láttuk. Biztosan
tehetjük száza a jelen voltak számát. Közülük
feljegyezhetjük a következőket: gr. Beth-
len Mikó Róza, gr. Korniss Zsigmondné, Ve-
resné Szatmári Teréz, Leéb Pálné (a kettő a
debreczeni jótékony megyelet képviselőiben
mint annak elnöke és alelnöke), öv. Kovács
Dániel, Jó István, Molnár Janka, öv.
Barna István (egy öreg civis asszony, ki-
varrott, sötét virágu bőrbundában, pártoló-
tagsági jog révén), Simonffy Imre kir. tan.
polgármester, dr. Király Ferenc, Kiss Albert
orsz. képviselő, Csúrka János v. tanácsos,
Karap Mór a kaszinó elnöke, Csanak József,
Kardos László Berger Henrik kereskedők,
Nemes Kálmán, Komlóssy Arthur, Szilágyi
Imre, dr. Balkányi Miklós, Márk Endre (a da-
lárdá lnöke), Vadon Sándor (a „D. Híradó“
szerkesztője), Torday Gábor ügyvédek, Ná-
nassy Ferenc, Váczy János, Polgári András,
Hajdu Ignác, Csáky Gergely gazdálkodók,
Buzás Pál, Tóth Ferenc, Csiky Lajos, Tüdős
János, Márk Pál főiskolai tanárok, Lengyel
Imre, Balogh Imre törvényszéki bírók, Do-
moko Kálmán, Békessy László gazdasági
tanintézeti tanárok, dr. Vessey Viktor, Tóth
Béla, Mihalovics István gyógyszerészek, Varga
Ferenc, Tóth Béla építészek, Handtel Vilmos
bankigazgató, Hajdu Gyula v. b. t., r-kapitány,
Kiss Károly közlekváros, Steinacker Sándor,
Széll János p. ii. tanácsosok, dr. Sárváry Gyula
v. t. főorvos, Hubor József iparos, Weszter
Lajos, Bészler Lajos t. tanácsosok, Ferenczy
Elek főszolgabíró (B. Ujváros) Kiss Károly
(Kaba) Kovács Károly (Sámsón) Kohutovics
János (V. Pécs) stb. — Még sokan helyből
és vidékről, a kiket a riporter sem ösmer. —
A város dalárda is csak nem teljes számmal
volt jelen.

Az előértekezlet 11 órakor kezdődött s
az Emke kiküldött alelnökével Horváth
Gyula orsz. képviselővel terembe lépő gr.
Dégenfeld József főispánt harsány él-
jenzés üdvözölte.

A tanácskozást gr. Dégenfeld Jó-
zsef, mint az értekezlet összehívója nyitotta
meg, — körvonalozván az összehívás és az
Emke célját, Debreczen város természetes
érdeklődését ragaszkodását Erdély és az erdélyi
magyarság iránt.

Debreczen város és vidéke, Hajdúvár-
megye részéről ez a különös, meleg vonalom,
testvéries ragaszkodás — ugymond — egészen
természetes és könnyen érthető. Mert hiszen
a multban hosszú időn, századokon keresztül
szorosan össze volt kötve a vidéknek és Er-
délynek sorsa egymással s ez időből, különö-
sen Debreczen ősi főiskolája sok hálával tar-
tozik Erdély nemzeti fejedelmei emlékének, a
kik gazdag alapítványokkal örökítették nevé-
ket a kollégium év könyveiben.

Az erdélyi fenyegetett magyarság vé-
delmére alakult Emke vezérérőit — fejezte
be főispán urunk figyelemmel hallgatott be-
szédét. — elérkezettnek látták az időt — hogy
az Emke fiókja itt is, a tőségkeres magyarság
gócözpontjában, megalakításuk s a moz-
galomnak a legkedvezőbb pillanatban való
megindítására: az előleges értekezlet össze-

hívására ő lett fölkérve. Ezzel az értekezlet
megnyitottak nyilvánítja s a jelen voltak
élenk éjjenezése között bemutatja az Emke
képviselőjét Horváth Gyulát.

Az értekezlet további vezetését mint
elnökre a közbizalom ugyancsak gr. Dégen-
feld József főispánra ruházta; a jegyzői
toll vezetésére pedig Márk Endre ügyvéd,
a dalegylet elnöke kérésre föl.

Most, mint erre leghivatottabb, Hor-
váth Gyula állott fel, hogy felvilágosításo-
kat adjon az erdélyi viszonyokról és megje-
lölje az Emke céljait.

Annak a fájdalmas körülménynek kons-
tatálásával kezdette beszédét, hogy a magyar
ság biztosítása, épen az erdélyi részekben, a
hol pedig az ezért való küzdelem századokon
keresztül a legerősebb, a legkitartóbb volt,
nem ment el azon határig, a melynél minden
ellenséges viszonyokkal sikeresen megállhatna
helyét. — Sőt épen azon erők, azon tényezők
melyek Erdélyben a magyarságot, a magyar
államiságot fenntartották, részben eenyészték,
részben meggyöngyözték, a fenntartó erőt kül
támadások s a mit még ezeknél is veszedel-
mesebbnek tart — belső támadások nagymé-
rtékben meggyöngyözték. Epen addig, a míg
az uralkodó magyar faj türelmességével és
loyalításával mindama jogokat megosztotta a
többi fajokkal, melyeket magának szerzett,
intéztettek ellene a leghevesebb támadások.

Míg Erdély önálló volt, míg maga ren-
delkezett önmagával, az állami erő összességét
volt képes a magyar faj megtartására latba
vetni; az unió óta azonban ezen kötelezettség
átzállott az egységes magyar államra, de a
mely ezen kötelezettséget kevésbé teljesítheti
s átszállott az összes magyar társadalomra.

Erdélyben az idegen fajok nagy ösze-
gket fordíthatnak közművelődési céljaikra
s e célok elérésénél szívós összetartást tanu-
sítanak, szemben a magyarság széthúzásával.
— Fölemliti Horváth Gyula a milliókat érő
és nemzetiség k kulturális céljai szolgáló na-
szádi és szász egyetemi alakokat. Mikor an-
nak a konstataálására került a sor, hogy a
románok és szászok gazdag alapjaival szem-
ben, a magyarság erejét vették számba, arra
a meggyöngyözésre jutottak, hogy nincsen erő,
nincsen eszköz, melylyel a küzdelmet, az ön-
fenntartás harcát megkezdhessek. — Nem
hogy százezrek, de még ezrek sem állottak
rendelkezésre.

Igy körülmények között kellett a ma-
gyartársadalomhoz fordulni, s ennek könyör-
adományával vetni meg a hiányzó alapot. —
És a magyar társadalom megértette, hogy
mikor a magyar föld egy része fenyegetve,
akkor a magyar föld minden része fenyegetve
van. — De nem csak az anyagi erő hiányzott.
— hiányzott a fajokat, a nemzeteket edző er-
kölsi, szellemi erő is. Nem a mil iókban rejő
erő, hanem az a bámulatos szellemi erő, mely
a Scholvereinban minden németet a német
földön belül és kívül egyesít, összetart, egy-
kötés, nagy ezélé é vezérel. — Ha ezt a hat-
bátos szellemi támogatást, melyre a magyar
társadalomnak céljai elérésénél szüksége van,
meg nem nyelhetjük, a milliók sem érnek
semmit. — A hol az erők megvannak osztva
és nincsennek koncentráva, ott nincsen siker.
— Mindig oda kell állanunk egyesült
akarattal, a hol a veszély legnagyobb, —
Debreczen mindig élenk részvétet, érdeklődést
tanúsított Erdély sorsa iránt és Debreczen
tudja, hogy a veszély ottan legnagyobb, azért
oda kell koncentrálnia a legnagyobb erőt.

Ó most Debreczennek anyagi támogatá-
sát Erdély részére, esengve kéri, hogy Debre-
czen és vidéke, a hol idegen szó, más mint
magyar nem hangzik az ajkáról, a hol a tős-
gyökeres magyarság lakik, az innen várható
nagy szellemi és erkölcsi támogatást adja
meg. Ha megadja, drága kincsét, megbecsül-
hetetlen erőt visz innen az Emkének.

Jöhét pillanatnyi zavar az Emke műkö-
désére, de kültámadásoktól ő nem félti s már
annyira megizmosodott, hogy működését meg-
kezdheti. Csak végzetes versengés ne támad-
jon s hogy ez a legnagyobb veszély is le-
győzessék, Magyarország minden vidéke le-
gyen áthatva az Emke céljaitól.

Szóltott Horváth Gyula még arról is,
hogy az Emke céljai nem agresszív termé-
szetűek, mert az Emke nem akar hódítani,
nyelvben, vallásban nem akar senkit meg-
támadni s téves lépés is volna támadó harcot
kezdenie, mikor még a védelemre sincsen ele-
gendő ereje. Hanem igenis célja; az önvéde-
lem, az a jogos önvédelem, mely minden fajt,
nemzetet megillet, mely benne gyökerezik az

öfenntartási ösztönben; célja nem a chau-
vinizmus, hanem az, hogy a hol a magyar faj
nyelvében, nemzetiségében megtámadva van,
e támadás ellen megóvja.

Kéri a debreczeni fiók megalakítását,
hogy állandó segély biztosítások Debreczen-
ből az Emkének, hogy Debreczen állandó ösz
szekítettésben legyen az Emkével.

Harsány éljenzés fejezte ki a jelenvol-
tak kedvező hangulatát a hazafia- eszme
iránt.

Gr. Dégenfeld József fölteszi a
kérdést, hogy kívánja-e az értekezlet elhatá-
rozni az Emke Debreczen városi és hajdúvár-
megyei választmányának megalakítását?

Kiss Albert orsz. képviselő, ev.
ref. lelkész állott fel s rövid lelkes beszédben
mintegy az egész értekezlet érzelmeit tolmá-
csolva fejtette ki, hogy a kik ez értekezleten
megjelentek, azok már eleve azon szándékkal
jöttek ide, hogy a választmány megalakítását
akarják s az Emkét minden töltik telhető il-
dozattal támogatni igyekeznek, a kik egyéb
kább azok részéről nyilatkozik, a kik egyéb
hivatalos elfoglaltságok miatt meg nem jelen-
hettek s ezen sokak által a debreczeni ev.
ref. egyház lelkészei és előjárói által meg-
bizva jelenti ki, ezek hozzájárulását a nemes
ügyhöz, mely nem felekezeti, nem pártérdek,
hanem első rangú nemzeti érdek s reményli,
hogy Debreczen polgárai tömegesen fognak
csatlakozni, felekezeti különbség nélkül e ha-
zafias, a magyarság érdekében megindult moz-
galomhoz.

Ezután Simonffy Imre kir. tan. pol-
gármester köszönetet mondott gr. Dégenfeld
József főispánnak az előleges értekezlet ösze-
hívásért és Horváth Gyulának a megjelenésért
s nagy igazságokat tartalmazott beszédéért.
— A debreczeni előjáróság és polgárság ne-
vében igéri, hogy az anyagi és erkölcsi támo-
gatás nem fog elmaradni; végül kéri a vá-
lasztmányt megalakító határozatnak kimon-
dását.

Az elnök, éljenzés, között, kimondja az
egyhangú határozatot, s az érte-
kezletet a további intézkedésekre hívja föl.

Ehez képest az Emke alapszabályai ér-
telmében való ügyrend készítésével Nemes
Kálmán elnökele alatt Veresné Szat-
mári Teréz urnó, Komlóssy Arthur,
Márk Endre és dr. Varga Géza urakból álló
küldöttség bizott meg. — A z alakuló
közgyűlés idejéül pedig 1890 ja-
nuár 17-dik napj a tüzetett ki.

Maid Lengyel Imre indítványára s
Horváth Gyula utmutatása szerint, a ki a
budapesti választmány megalakítása előz-
ményeit mondotta el, az eddigi tagok szám-
ményeit mondotta el, az eddigi tagok szám-
bavétele, új tagokul leljéni akarók felszólítása
végett városi és megyebeli urakból
szintén küldöttség alakított, melynek el-
nöke: gr. Bethlen Mikó Róza, tagjai:
gr. Korniss Zsigmondné, Leéb Pálné, Jó
István, dr. Kola Jánosné, Hollender Gyu-
láné, Kardos László, Polgári András, Békessy
László, Tóth Béla (gyógyszerész) Bészler
Lajos, Paksy Károly h. bősörményi polgár-
mester, Csóhány László h. nánási polgárme-
ster, Thury Albert h. szoboszlói polg. m. Fe-
renczy Elek h. ujjvárosi, Nábráczky István
nádudvari főszolgabírók, Kiss Károly kabai,
Kovács Károly sámsoni, Kohutovics János
h. vámos pécsi jegyzők.

Az Emke igazgató választmánya felkér-
tetni határozatokat, hogy az alakuló gyűlésen
maga képviseltesse.

Ezzel az előértekezlet a legszebb kilá-
tásokkal, Horváth Gyula és Gr. Dégenfeld
József életetésével eloszlott.

Csokonai-ünnepély.

I.

A Csokonai-ünnepély két részből állott.
Az első rész a szabadban folyt le, kint a
hatvan-utcai temetőben, a költő vasból öntött
síroszlopa mellett. Az idő több figyelmet is
tanúsíthatott volna a hölgyek iránt, a kik
igy nem nagy kedvet éreztek részt venni a
diszesen restaurált sir ünnepélyes megtekinté-
tésében; nem is fáradtak ki a komor, szeles,
ködös, zuzmarás időben a temetőbe.

A főiskolai ifjúság annál nagyobb szá-
mban gyűlt össze d. u. 3 órakor a kollégium
előtt a kántus zászlója alatt. A menethez ne-
hány tanár: Géresi Kálmán, Balogh Ferencz
akad. igazgató, Orosz István, dr. Bacsoni
Lajos, meg az elmaradhatatlan újságírók csat-
lakoztak. A sirt már szép számú közönség,
közte néhány uri hölgy, vette körül, mikor a
menet megérkezett.

Szabolcska Mihály a magyar irod. önképzőkör jökora nagyságu babér és borostyán koszoruját*) elhelyezvén a gula talapatán, a főiskolai kántus Mácsay Sándor vezetésével elénekelt a Tihanyi Eötvös, ezután D i o s e g h y Mihály éreza, messzehangzó hangon, nemes hűvel elszavalta C s a n k y Béni 4 th-nak ez alkalomra írott lendületes szép ódáját, a mi után ismét a kántus énekelte a Szózatot s ezzel az ünnepély ezen része véget ért.

A Csokonai sírja azon 400 frtnyi adományból hozatott rendbe, melynek nagyobb része Debreczenben, kisebb része pedig Váradon és a vidéken gyűlt össze a tavasz óta a Gérei Kálmán tanár és Szabolcska Mihály szénior, lapunk dolgozó társai által kibocsátott gyűjtőíveken.

A sír most egyszerű, díszes vasrácsos kerítéssel van övezve s a hatalmas vaspálmis vadgalambszőnyeget befestve, felírásai, je képes figurái beanyarozták, illetőleg ugyanoly színekre festvük, a melyekre a gula felállításkor 1836-ban voltak. A sír négyzetletére szomorú körísrát ültettek; tervbe van véve, hogy még valami hosszú életű fát is ültetnek oda, például tölgyt, a mint gróf Festetics György is ültetett fát Csokonai és Kazinczy emlékére.

A sír körül kerítését és restaurálását Tóth és Megyesi lakatos czég eszközölte.

II.

A tulajdonképeni Csokonay ünnepély d. u. 5 órakor kezdődött meg. — Mondhatjuk, hogy a sietve rendezett ünnepély igen szépen sikerült. — A főisk. énekkar kezdte meg az ünnepély műsorát, melyre felügyelő tanár Géressy K. ur lelkes megnyitója gyújtotta meg nagyobb lángra a közönség felbuzdulást érző ülését.

Ime, — mondá; a boldogabb időbe jutunk! Betelt, a mit Csokonay jóslott magának. Felkerestük, felleltük, a mit Csokonay jóslott magának. Felkerestük, felleltük, a mit Csokonay jóslott magának. Felkerestük, felleltük, a mit Csokonay jóslott magának. Felkerestük, felleltük, a mit Csokonay jóslott magának.

A mai napnak a Csokonai kultuszra kiváló fontossága van. Legyen szabad tehát a Csokonai nevéhez fűződő kegyeleti tényeket röviden elősorolnom.

Dombi Márton 1805-ben főiskolai szénior csinos latin felírás fejéért helyezte a költő sírjához. 1821-ben, a híres arkadiai per után Ferenci elkészítette meliszobrát, ezt József nádor megvette s elküldte a debreczeni főiskolának. — 1836-ban a fejta elpusztulása után Vecsey József és Péczeli kezdeményezésére felállított, a hatvan utcai temetőben lévő vasszobrot. Majd születésének évszázados fordulóján Debreczen lelkes adakozása létre hozta a főiskola mellett lévő Csokonay szobrot.

Most mint egykor 1805 a főiskola széniora jelölte meg a sírhelyet, most szinte a főisk. szénior indította meg a mozgalmat, hogy a költő sírja a pusztulástól és az elparlagosodástól megmentessék. S csakugyan a sirenlel megújított és díszes vasrácsoszáttal vértetett körül tanúbizonyosságát annak, hogy Debreczen és a főiskolának ifjúsága a költő sírját megtudja becsülni, megtudja oltalmazni.

Az ünnepély egyik kimagasló pontját a főisk. szénior Szabolcska Mihály ur kedves humoros eszegeése képezte. Szabolcska M. ur már sokszor szerzett élvezetes perczeket az ünnepély közönségének a jelen eszegeése humoros munkái sorában szintén jeles dolgozat.

A főisk. énekkar dalszámai között a Krausz C. moli Kápolnáján volt legkedveltebbben előadva, a közönség egész odaadással hallgatta a gyönyörű dallamú éneket.

Az ünnepély egyik nevezetes pontját képezte a Fehér Gyula vig szavalata, ki darabjait e leggyeszebb alakítását adta elő. Szavaltat többször megújította a közönség. Az ünnepélyt az énekkar „Nemzeti Zászló”-ja fejezte le, s a közönség, mely lelkesedésnek s költője iránti szeretetének empecsétlő szövegét adta, teljes megalézással oszlott szét.

Országgyűlés.

Budapest, november 16.

A képviselőház mai ülése elején az elnök utat arra, hogy királynéknak nevénapja közelgő felsége intézkedett, hogy a gyászra való tekintetből a szokások üdvözlésének elmaradjanak, a ház jegyzőkönyvileg fejezi ki szerencsekívánatait. Az előterjesztések során Wekerle miniszter egy pénzügyi törvényjavaslatot, terjesztvén elő, a ház átért a napirendre s változatlanul elfogadta a bíróságok tagjainak az igazságügyminiszteriumban való ideiglenes alkalmazásáról szóló törvényjavaslatot, melyet Krajsik Ferencz referált.

Polónyi hosszas fejtegetések mellett a rendjelek adományozása iránt interpellálta a miniszterelnököt, közjogellenesnek mondva az érdmkereszt, Ferencz-József, vaskorona, Lipót-és az aranygyapjas rendeket. Az interpelláció kiadott a miniszterelnöknek.

Végül gr. Teleki Géza belügyminiszter adta meg a ház általános és gyakori he-

*) A korszor széles kékszíntű szalagján következő felírás olvasható: „A főiskolai magyar irod. önképzőkör Csokonainak 1889. nov. 17. Meghalt a sírnak, é nekünk Vitéz.”

lyeslései közt a választ Ábrányi Emil interpellációjára, a t a t a i s z i n h á z a t illetőleg. Ugy az inerpelláló, mint a ház a miniszter választást tudomásul vette.

A f o r e d i h á z mai ülésén, az előki előterjesztések tudomásul vétele után, felszólalás és változás nélkül elfogadták a legmagasb udvartartás költségéről és a Magyarország és Horvát-Szlavon Dalmátországek közt létrejött pénzügyi egyezmény becsikkelyezéséről szóló törvényjavaslatokat. A köztakról és vámokról szóló javaslat keltett némi vitát. Fölshólt Hollán Ernő és tüzetesen méltányolta a javaslat kiváló előnyeit, abban nevezetes haladást látva, nemcsak az utak gondozását, de az utak építési költségeinek arányosabb felosztását illetőleg is. A javaslatot különben ugy általánosságban mint részleteiben elfogadta. Hasonló szellemben szólalt föl Zichy Nándor gróf, szintén teljesen elismerve azon haladást, melyet a javaslat képez, de némileg kifőrsólvá az utépítés és föntartás terhelének megosztását. A javaslatot különben ő is elfogadta, csupán a részleteknél tartva öm magának a módosítás jogát. — B a r o s s Gábor kereskedelmi miniszter hálásan fogadva a két felszólaló elismerő beszédét, részletesen kitéjtette a javaslat célját, előnyeit s megmagyarázta azt is, hogy a javaslat folytán az utépítés költségeinek terhei sokkal arányosabban és igazságosabban lesznek felosztva és maga az utépítés és fentartás is sikeresebben lesz keresztülvíthető. Kéri a javaslat elfogadását. A javaslatot ártánosságban elis fogadták. A részletes tárgyalásnál hosszabb vita támadt több szakasznál. A vitát rendszerint Zichy Nándor gróf módosításai idézték elő, melyekhez hozzászóltak több ízben Baross Gábor és Tisza Kálmán, továbbá Podmaniczky Géza báró, Szapáry István gróf; egy módosítást nyújtott be még Gáll József, de a javaslat részleteiben is változatlanul elfogadták. Ezután tárgyalták az 1886. évi XXIX. czikk módosításáról és pótlásáról szóló javaslatot, melyet Zichy Nándor gróf rövid felszólalása után, midőn Szilágyi Dezso igazságügyminiszter ismertette a javaslat irányelveit, a főrendiház általánosan és részleteiben változatlanul elfogadott.

Külföld.

Forradalom Braziliában. Egészen váratlanul jelent néhány rövid távirat, hogy Amerika egyetlen monarchikus államában, Braziliában, republikánus forradalom tört ki s már körülbelül győzedelmeskedett is. A meglepő eseményt semmi olyan hír sem előzte meg, mely ilyen nagy felzúdulást közeledését gyanított volna. A mostani táviratokból sem láthatni megvilágosan az átékezett táviratokból az eseményeket. A páris és New-Yorktól átkazott táviratok szerint a forradalom Rio de Janeiroban tört ki, a hadsereg támogatásával s ép ezért gyorsan sikert ért. A miniszterium lemondott, ideiglenes kormányt akult, melynek élén Fonseca tábornagy és Benjamin Constant állanak, mely népszavazás után akarja a köztársaságot megállapítani. Hogy a forradalom nem történt egészen vértelenül, kitűnik abból, hogy egyik távirat szerint; a tengerészeti miniszter sulyosan megsebesült. Még bevárandó, hogy ez esemény mily jelentőségű; csak a fővárosban ideiglenesen győztes pucos emlyet az ország többi lakossága desavonál, vagy pedig oly mélyre ható mozgalom-e, mely az amerikai utolsó monarchia megszüntetését jelenti. Ha az utóbbi következik be, az kétségkívül megjelentőségű esemény lenne, mely nagy mértékben felkeltene Európa érdeklődését is. Eddig a táviratok semmit sem szólnak arról; mi történt Dom Pedro császárral és családjal? Ha komoly az esemény, akkor Dom Pedro császárt is bizonynyal megleppte, hogy bekövetkezett, arra a császár legkevésbé is dött okot, mert Dom Pedro egyike a legnemesebb, legalkalmasabb uralkodóknak, ki lelkes odaadással élt népjéj. jának. A most 64 éves császár 1831-ben mint kis gyermek került trónra s tíz évig regenséggel kormányozta az országot. Ekkor még később is sok zavar, lázadás volt Braziliában, de az ötvenes év-k eleje után rend és nyugalom, haladás uralkodott az országban. Dom Pedro császár maga volt minden nemes ügy leglelkesebb előmozdítója. Nagyívvel-égg, tudománykedvelő férfi, ki Európa tudós köreiből is nagy tekintélynek örvend. Több ízben, utóljára tavaly járt Európában, mindenhol rokonszenvet, becsületet, mint igazi bölcs ura kódó. Utolsó nagy civilizatorius tette az ő uralma alatt tavaly a radszolgátság eltörlése volt. A republikánus eszmék nagy meggyökerezése tehatn csak érthetővé egy ilyen fejedelem elűzését. A legközelebbi táviratok már meghozhatják a nevezetes esemény részleteiből magyarázatát.

Napi hírek.

Presbyteri közgyűlés. A debreczeni ev. ref. egyháztanács tegnapi gyűlést tartott s azon több kisebb nagyobb fontosságu ügy került tárgyalás alá, pl. a lelkész-választás, melyre nézve előintézkedések tétettek, az országos egyházi közalap kezelése, az utcai elemi iskolai új tanterv építése, mely iránt a városi tanácsot örvendetes értesítés érkezt. — A gyűlés folyamán érkezett meg az Emke-értekezletről Kis Albert lelkész, a ki jelentést tett, hogy a lelkész-társai és az egyházi előjáróság nevében hozzájárult az

Emke debreczeni választmányának megalakításához s jelentette, hogy az értekezlet el is határozta a választmány megalakítását. Örvendetes tudomásul vétették. Magánuton ugy értesültünk, hogy a presbyterium több tagja indítványozni fogja a debreczeni egyház alapító tagnak, a 100 frtnak 500 frtna való kiegészítését, miáltal a debreczeni egyház, egykor az erdélyi fejedelmek jótéteményese, az Emke örökös tagjai sorába lépne.

Hymen. Jobbágy János helybeli birtokos kedves leányát Róza kisasszonyt eljegyezte Ugvári József helybeli sertéske kereskedő.

Kinevezés. Lakó László csurgói aljárásbíró, városunk szülötte, kinevezetett törvényés éki bírónak a kapusvári törvényszékhez.

A lelkész választás. A czegléd utcai templom mellett szervezett lelkész állomás f. évi decz. 29-dikén fog beülni. — Szavazás helyéül a tegnap tartott presbyteri közgyűlés az egyházi tanácsotmet tüzte ki; a szavazás d. e. 10 órakor kezdődik. — A lelkész-jelölő bizottság tagjait a tegnapi gyűlés nem tudta megválasztani, hiába szeretnék volna némelyek, ha a választás megtörténik. Ugye mindössze 48 presbyter volt jelen, márpedig a választáshoz a szinati törvények értelmében az összes szám 2/3 ad része vagyis 64 presbyternek jelenléte kívántatik meg. — Ezért jövő vasárnap új közgyűlést tartanak s ekkor megválasztják a lelkész-jelölőket tekintet nélkül a megjelenők számára. Az új lelkész illető bordeputatum és facompetencia ügyében megkeresett városi tanács átiratában jövő évre, közgyűlés nem tárgyalva az ügyet, ígéretet nem tehetett. A lelkész állomásra ez ideig tudomásunk szerint Dicsőfi József hittanár, kinek még eddig legjobb kilátása van a megválasztáshoz, S o m o g y i Pál tanítóképző tanár és egyházi főjegyző, R é v é s Kálmán pápai tanár, S z o n d y Geza lelkész egy vidéki faluban pályáztak. Emlegetik, hogy L u k á c s Ödön nyíregyházi lelkész, esper s is pályáztak.

Elhalasztott hangverseny. A h. b. ö. s z o r m é n y i városi dalkör f. év 23 ára tüzőtt hangversenyét f. évi Decz. 7-re halasztotta el közbözött akadályok miatt.

Az alsó szabolcsi-hajduvidéki ev. ref. egyházmegye közgyűlései Debreczenben. — mint földrajzi és megyei központban fogja tartani, elfogadván Lengyel Imre tanácsbírónak idevonatkozó indítványát. E végből megkeresi Hajduvármegye közönségét, hogy gyűlései számára engedje át a vármegye gyűléstermet.

Ésküvő. K e z d ö d i Endre fiatal kereskedő szombaton esküdött örök hűséget H u m m e l Róza kisasszonynak, Varga Lajos tekintélyes kereskedőnek fogadott leányának Áldás a frigré! (Emke.)

Hymen. Adler Lin a kisasszonyt, özv. Adler Sámuelné kedves leányát eljegyezte Klei n L á s z l ó Kisvárdáról. (Emke.)

Köszönetnyilvánítás. Mindazon rokonok, barátok, ösmerősök s általában véve a nagyérdemű közönség ugyisntén ahelybeli önkéntes tüzött egylet zenekarának, tagjai kik felejtethetetlen drága jó ferjem végtesztességétélén megjelentek s ez által megmérhetetlen bánatomban oztova nekem és szegény özvegy édes anyjának vigasztalást szereztek, fogadják ez uton is forró köszönetnyilvánítását. Debreczen 1889 November hó 16. Özv. Weisz Jánosné szül. Takács Terézia. (Emke.)

Oláhsítás Debreczen szomszédságában. Epen akkor, a mikor Debreczen város közönsége elhatározta az Emke választmányának megalakítását, olvassuk a szabolcsi szabad sajtóban, hogy Szabolcs vármegye közgyűlési bizottsági ülésében a tanfelügyelő havi jelentésében njolag megemlékezett a sz. gyűgyő ábrányi iskola ügyéről. Ez az ügy légen foglalkoztatja már a közíg. bizottságot. Ugyanis Ábrányban, Adonyban, Acésdon a népisokák tanítványo nem az állam hivatalos nyelve; a magyar, hanem a román. Különben Ábrányban folytatják az előláhsítás munkáját nagy mértékben a hazafiatlan érzelmű hivatalnokok. A tanfelügyelő bemutatla a sz. gyűgyő-ábrányi iskolából elhozott tankönyveket, lezkerendet. Az oláhnyelven írott tankönyvek megvizsgálására hosszabb idő kell. A lezkerendből azt olvashatjuk ki, hogy a tantárgyak román és magyar nyelven adták elő, legalább a lezkerendbe így van megjegyezve, hogy a valóságban megfelelnek a lezkerendben fejezgetett körülményeknek, majd arról megjegyződik azon küldöttség, melyet a Lukács Ödön indítványára küld ki s a következőleg alakított meg a közíg. bizottság: Szonyogh Bertalan, Pscherer József, dr. Jósza András, a tanfelügyelő és a járás főszolgabírájából.

A debr. tornaegylet önláll csoportja f. hó 17-én tartott közgyűlésében tisztújítást tartván; Elnökül: Márton Imre urat újra megválasztotta, alelnök: Jeney Miklós lett, vezető elötornászul: Jánossy Zoltánt, elötornászokká: Fischer Lipót, Udvarhelyi Géza és Czegléd György urakat választották. Gyakorlati órák a múlt évi heti 2 óra helyett hetenként 6 órában állapították meg, u. m. Hétfő 9—10 d. e., Kedd 9—10 d. e., Szerda 6—7 d. u., Csütörtök 7—8 d. u., Péntek 11—12 d. e., Szombaton 6—7 d. u. A becsület bíróság megválasztása után néhány folyó ügyet intézvéen el a gyűlés, bezárattott azon óhajjal, vajha váro-unk önláll ifjúsága a gyakorlati tornászati fontosságát méltányolva több buzgalmat fejtene ki a tanórák látogatásában.

Pörös lapszerkesztők. Esküdszéki tárgyalás volt tegnapielőtt Aradon. Méray Horváth Károly az „Arad és Vidéke” szerkesztője, indított sajtópört Hindy Árpád, az „Aradi Közlöny” szerkesztője ellen M. Horváth Károly a leányneveléséről írt volt lapjában cikket, melyet több családapa zokron vett; ezekőt Horváth Károly becsánatot kért, de a Hindy Árpád lapja aztán még éles hangon foglalkozott ama cikkel, olyformán, hogy M. Horváth Károly sértve érezte magát. Az esküdtek azonban fölmentették Hindy Árpádot.

Számítási tréfa. Egy kereskedőtanoc egyszer három frtot vett kölcsön a könyvelőtől. Ez a pénztárnoktól vett kölcsön 2 frtot s a pénztárnok egyszer savarba jöven, kénytelen volt a tanonctól kölcsön kéri két frtot. Történt, hogy a tanoc egyszer a mellényzsebében kotorászva, ott véletlenül egy forintot talált. Nagy örömmel sietett a könyvelőhöz, hogy három frtnyi adósságát két frtra redukálja. A könyvelő a forintot a pénztárnoknak adta át, s így szólt: „Most már csak egy forinttal tartozom önnek!” A pénztárnok ugyane szavakkal adja át a forintot a tanoncnak. A tanoc a forinttal újra a könyvelőhöz siet és s ó l: „Most még egy forinttal tartozom önnek.” A könyvelő átadja a forintot a pénztárnoknak s megjegyzi: „Most kivetk vagyunk!” A pénztárnok a forintot a tanoncuk szintén szavakkal nyújtja át: „Most kivetk vagyunk!” A tanoc a könyvelő asztalához siet s a forintot átadva szól: „Most kivetk vagyunk!”

Színház.

A felütitett közönség. Derék szinígazgatónk talán sohasem volt még olyan zavarban, mint szombaton, a mikor a Gulyás Gizella hangversenyére tuduló közönség méltó haragját igyekezett csillapítani, s a mellett zsumfolt házból befolyt. Napok óta óriási reklámok kíséretében hirdették Gulyás Gizella hangversenyét a Janó-féle zongorán. Két nap óta a színházulati teljesen üres ház előtt játszott, mert az érdeklődés a hangverseny napjára özpontult, melynek szombaton kellett volna megtartatnia. A színházi pénztár valóságos ostromnak volt kitéve, minden jegy elkel. Valentin igazgató biztosra vette a művésznő megérkezését, mert semmiféle lemondó értesítés nem érkezett. Szorongva várta még a delútnai vonattal is. Egyszerre este hat órakor megérkezik a potsával egy német levelező lap, a mely tudatja az igazgatóval, hogy Gulyás Gizella nem jöhet s így a hangverseny elmarad. Erre leírhatatlan zavar keletkezett. A közönség elette a foyert és a folyosókat s egyszerre megostromolta a pénztárt, a hol nem győztek visszaváltani a jegyeket. A zugulódás és a közönség megbotránkózása egyre nőtt, különösen azok haragudtak nagyon, kik a vidékről jöttek be az alkalomra. Az igazgató kára legkevesebb négy száz forint. A közönség kíméletlen kifakadásokban tört ki a szerződést nem respektáló hangversenyző iránt. Valentin igazgató pört indit Gulyás Gizella ellen.

Rónászéki jutalomjátéka. Holnap kerül színre „Tyukodi famíliája” czímű bohózat Rónászékitől, Rónászéki javára. Tehát Rónászéki az író és Rónászéki a színész litigálnak, hogy ennek egy „harmadik” örülhesen. És ki lesz a harmadik? A közönség. — Nem rért láttuk Rónászékit, (harmadszor írjuk már e nevet, pedig „van-e ki e nevet nem ismeri?) mint színészt és író egy személyben szinpadunkon: „Az asszonyok bűnében.” A színész ebben nem tagadta meg magát. Eleven, igaz tréfás, humoros, mókás, szóval minden volt, ami csak az ember nevető szerszáma lehet. Kár, hogy az író elhagyta a színészt. Dramánzi, rikatni akart az akinek csak nevetett nie adatott. Ne ítélje meg senki Rónászékit az „Asszonyok bűnéért.” A ki itéli akar, várja meg a tizenkét órai vonatot. T. i. ezen a vonaton érkezik Debreczenbe Tyukodi famíliája és egyenest a színházba száll. Ott lesz látható esti 7 órától 10-ig. A vasuthoz ne menjen ki senki Tyukodikat fogadni, mert nem lesznek láthatók. Incognitó érkezzek, mint a fejedelem szoktak és pedig teljes udvartartással. Kisérletben lesz: husz nagy ördög, harmincz kis ördög, vagy negyven kobold. Ezek este mind a színházban lesznek és belopóznak a közönség szívébe, hogy nevetésre, kacagásra ingereljék. És lesz nevetés és kacagás a színházban, a milyen még nem volt. Kezkesedik arról „Tyukodi” a bohózat és Rónászéki a komikus.

Monstre uszorapör.

Sensatív tárgyalás vette ma kezdetét a debr. törvényszék előtt. Egy monstre uszorapör, mely Weinberger Lajos földesi lakos ellen indított, kit könyörtelen uszorapörrel vádol csaknem községe egész lakossága.

Az áldozatok egész legiója lett beidézve a végtárgyalásra, mely igazán szomorú látványt nyújtott.

Megdöbbenő, mily rohamosan merül el a hullámok között az addig jómódu adózott polgára is az államnak, a ki egyszer uszorapörrel ültet örvényébe került; megdöbbenő miként özönlik el a törvényszékek lktató könyveit a váltó keresetek, mily gyakorta perdül meg az árverező doberés olyan községekben, a hol egy-egy élelem (!) uszorapör rendszeresen foglalkozik bűnös kölcsönadásokkal. Megdöbbenő, mily mérvben terjed ilyen községekben az általános elszegényedés, a nyomor, kiszámíthatatlan kárára a társadalomnak, az államnak melynek az adóalapja gyöngy, fogy ezáltal. És mégis mily későn gondoskodott a

törvény
dolgoz
mindezt
egyszer
nép né
a vály
egyes
E
fekvő f
tünk W
mint eg
kődésér
sen rá
tuk s a
törvény
föltött.
A
kot áll
föltalja
ból kit
lett ell
sért.
—
polgár
nem lát
tudja, t
épen ol
elfogad
Mihály
ügyszer
bár Ch
kapott.
W
turo em
tudatlan
olyan a
aknázte
teljesen
D
séggel
vizsgálg
tékü az
vek köz
lyekben
uszorak
a vizsg
használ
E
csak az
e czélr
müködt
váltott
együtt.
A
végére,
minden
ton föl
panasz
megese
falusi é
a vidék
M
S i k
a ki az
halálá
galom
nem es
terhelő
személ
rezenit
kir. üg
Weinb
kétségt
a vizsg
E
kompr
gáló b
szébb z
Mire
hály l
sával s
törvény
lati fo
A
is hely
ügység
K o z
sokkal
berger
dítvány
fejzeve
ger m
szert is
A
késétt
a befé
legtom
lopatta
miatt
némi
a tárgy
A
lassu
terjed
ügymit
— sze
megviz
germek
házai,
adják,
lefogla
kísérle
gáló b
Ezutan
tovább
vizsgá
mindjé
pert a
nyek é
az usz
ittette
szélte
feltám

törvényhozás arról, hogy az uszora kamatokra dolgozók ellen törvény alkottassék és mégis mindezek ellen nem intézkedett az állam, hogy egyszerű, tanulatlan, önmagával tehetetlen nép ne legyen korlátozás nélkül kiszolgáltatva a váltóval való roppant visszaéléseknek és egysesek önző, könyörtelen hasznosulásának!

Füdes, Saáp, Báránd, Rábé és a körültekintő falvak rémeként jelenik meg most előttünk Weinberger Mihály földesi lakos; mint egy második Berele Hay, a kinek működésére — ha csakugyan úgy van — teljesen ráillik az a kép, a mit az imént rajzoltuk s a ki most itt ül a vádlottak padján, hogy a törvényszék ítéletet mondjon Weinberger tettei fölött.

A vádlevél szörnyűséges, emberévő alakot állít elénk, egy Kannibált, a ki elevenen fölfalja embertársait. Huszonkét, vagyonából kiforgatott földműves ember panaszára lett ellene bünpör megindítva uszoraskodásért. — Százhatvan más hasonló foglalkozású polgár panasza elől kitért a törvényszék, mert nem látott elegendő bizonyítékot. Pedig ki tudja, hogy ez a százhatvan panasz is nem-e olyan jogosult volt, mint az a vádalbum elfogadott huszonkettő? De hát Weinberger Mihály okos, számító hajsás, a ki óvatosan és ügyesen kerülte ki a Scylla szirteit, habár Charibidibe beleütközött hajója és léket kapott.

Weinberger Mihály ezeknek a földelt turó embereknél szorultságát, ügyügyűséget, tudatlanságát — mint a vádlevél előadja — olyan agyafutur, raffiniert módon és lelketlenül aknáztá ki, hogy azokat anyagilag jó részben teljesen tönkretjuttatta.

De nem csupán sokszoros uszora vétéséggel van vádolva, hanem lopással is. — A vizsgálat idején tőle elkobzott 50000 frt, értékű uszoras váltók, kötvények s üzleti könyvek közül, a két legfontosabbik könyv, melyeknek adósainak betűsoros névjegyzéke s az uszorakamatok pontos kimutatása foglaltatott a vizsgáló bíró város főkjából hamis kulcs használatával ellopott.

E könyvek eltűnése a vádlevél szerint csak az uszorasnak áthatott érdekében, a ki e célra fölbérelte a vizsgáló bíró mellett működő díjokozatokat, — a ki szintén a vádlottak padján ül, bünrészes társával együtt. —

A monstre-pör eredete vissza megy 1834 végre. — Weinbergernek egyik áldozata, a minden vagyonából kifosztott Pércsi Márton földesi lakos ekkor emelt (okt. 4) először panaszt, a kinek példáját rövid idő alatt tömegesen követték a többi agyonnyomorított falusi atyafiak, több mint százán Földesről és a vidékről.

Magán panaszosok képviselőségét dr. Sik János debreczeni ügyvéd vállalta el, a ki azt nem régea bekövetkezett váratlan haláláig viselte erős kitartással, odaadó buzgalommal s — a szegény felek mellett — nem csekély áldozattal. — A felszaporodott terhelő adatok nyomása alatt Nagy János személyében vizsgáló bíró küldött ki a debreczeni törvényszék, a ki 1836 febr. 20-án a kir. ügyességgel karöltve házmotózt tartott Weinberger lakásán. A házkutatás nagybecsű, kétségtelen bizonyító adatok halmazát juttatta a vizsgálat kezébe.

Egy szép reggelre azonban a két legkompromittáltabb üzleti könyv eltűnt a vizsgáló bíró záros fiókjából (mindenesetre erősebb zár alatt kellett volna azokat tartani). Mire panaszosok kérelmére Weinberger Mihály 1836 március 25-én, a könyvek ellopásával alaposan gyanúsított Szomráky László törvényszéki díjok pedig máj. 22-én vizsgálati fogságba helyeztetett.

A fogságba helyező végzés a kir. tábla is helyben hagyta. — Azonban míg a kir. ügyész szabadságon időzött, az állami főügyész Kozma Sándor lejött Debreczenbe, s nem sokkal ezután még azon év aug. 14-én Weinberger Mihály és Szomráki az ügyész indítványára, bár a vizsgálat még nem volt befejezve, szabadlábra helyeztetett. — Weinberger még elkobzott uszoras váltóinak egy részét is visszakapta.

A vádálal hlyező végzés folytonosan késett, mert a vizsgálat nehezen haladhatott a befejezés felé, főként a miatt, hogy a két legfontosabb okmány, az üzleti könyvek ellopattak s azok máig nem kerültek elő; de a miatt is, mert magán panaszosok részéről némi antiszemita gyűlölet is közre játszott a tárgyilagosság rovására.

A panaszosok elégedetlenek lévén a pör lassu menével, még 1836-ban három ivre terjedő kérvényt intéztek Fabinyi igazságügyminiszterhez, a pör gyorsítása és az annál — szertök — elkövetett szabálytalanságok megvizsgálása iránt. — E kérvényt Weinbergernek 65 földesi, 24 saapi, 4 rábei, 2 dancsházai, 9 bárándi (összesen 104) adós írta alá.

Kérvényezők ezen felterjesztésben előadják, hogy Weinberger, mikor okmányait lefogalták, több irányban megvesztegetési kísérleteket követett el, többek között a vizsgáló bíró is próbára tette, de sikertelenül. Ezután vásárolta meg Szomrákit. Előadják továbbá a kérvényezők, hogy Weinberger a vizsgálati fogságból való kiszabadulása után mindjárt megindította a házát adósai ellen, pert akasztott a nála lévő váltók és kötvények alapján nyakukba; egymást érték ismét az uszoras árverési hirdetései, újra sürün üttette meg a dobot, — s kévélykedve beszélt:

„Miska zsidó egydőre meghalt, de újra feltámadt“.

A felterjesztés az állami főügyészhez is foglalkozik. Egyenesen az állami főügyész „önkényes s mindenben a vádlott uszoras javára szolgáló beavatkozásának“ tulajdonítja, hogy Weinberger „hihetőleg vádlott hozzá tartozóinak kérelme, vagy megkeresése folytán“ szabadlábra helyeztetett, a felterjesztés az állami főügyész Debreczenbe való lejöve vetelével hozta összefüggésbe azt is, hogy az időtől fogva a Weinberger által kért végrehajtásokat és árveréseket a bíróságok többé nem függesztik föl, a mit azelőtt kérelemre megtehtek.

A felterjesztésre az igazságügyi miniszter 1837 jan. 21-dikén kelt rendeletével azzal válaszolt, hogy a panasz az igazságügyminiszter intézkedésének tárgyát nem képezheti. — A panaszosok azonban annyival megnyugtattak, hogy a bünvizsgálat gyors befejezésére gond fordítatik.

Időközben Papp Elek, a nádudvari kerület orsz. képviselője is interpelláció tárgyává tette a híres bünyget a képviselőházban, a min-k eredménye a vizsgálat gyorsításának elrendelése volt.

A vizsgálat befejeztetvén, a debreczeni kir. törvényszék büntető osztálya 1838. aug. 9-dikén tartott ülésében hozta meg a vádálal helyező végzést (7107/1838. B. sz.)

Weinberger Mihály az 1838. 25. t. cz. 1. §-ba ütköző és a 2. § szerinti minősülő Pércsi Márton, M. Szabó Józsefné, László Gábor és neje, Cs. Nagy Mihály, Farkas Gergely, Bíró Albert és neje, Mogyorósi József és neje Rácz Imre, Nagy Bálint, Kádár Imre és neje, Oláh Imre, K. Nagy Márton, Z. Kiss Lajos, id. Antós Lajos, Lukács Gábor, Kistordai Sály Imre, Demjén József és neje, Ispán Gyula, Zsolnai László, Bagosi Sándor, Topa János, Veres Sándor és neje kárára elkövetett uszora vétésé és a btk. 333. §-ba ütköző 336 §-nak 4. pontja szerinti minősülő lopás büntetékének a 69. §. 1. pontja szerinti részessége miatt — Szomráki László pedig a btk. 333 §-ba ütköző és a 336 §. 4. pontja szerinti minősülő lopás büntete miatt helyzetetett vád alá.

Ellenben Weinbergernek százhatszáz és más adósa panaszra tekintetében a további eljárás beszüntetett. A végzés indoklása hat évre terjed s így nincs módunkban azt közölni s néhány jellemző adat közlésére szorítokunk.

A per megindítójának Pécsi Mártonnak eredeti tartozása 1879-ben 390 frt volt s minthogy a magas kamatot nem tudta fizetni néhány hold földjét eladta s annak árából a vevő kifizetett 340 frtot Weinbergernek, a kinek így csak 50 frt követelése maradt. De az uszoras felhasználván Pércsi szorult helyzetét mindig nagyobb összegű váltókat íratott vele alá s lassanként neje, testvére is obligóba került s ekkor W. 100 frtot ellenőkö beperelt, Pércsi Mártonnak kézi munkájával keresett teli élelmele való buzáját s testvére ingóságait lefogaltatta. 1834-ben Pércsi Weinbergerrel a perköltségekre nézve kiegyezett a minek 195 frtos váltó aláírása volt az ára míg W. megígérte, hogy a buzát a zár alul feloldja, de mielőtt a váltó alá volt írva, a zárt nem oldotta fel, sőt a korábbi 40 és 100 frtos váltókat sem adta ki. E három váltónak birtokában tartását Weinberger elismeri, de a magas kamatszédet tagadja.

Erdekes a Z. Kiss Lajos és neje panasza. Ezek jótállásból kifolyólag szorítva lévén 1879-ben 600 frtot vettek kölcsön W. től 16%-os kamatra, az egyévi kamatról is váltót adtak, melg 1880. aug. 30-án már 387 frtot szolgált. Nov. 15-én 528 frtot fizetett helyettük Kállai László. 1883-ban ingatlanok egyrészét eladván, megint fizettek 560 frtot s W. még ekkor is 436 frt. követelt a becsatolt megismervénye szerint. Ugyanekkor panaszosok a régi 609 frtos váltót visszakapták a 436 frtos helyett, de minthogy a lejáratkor nem tudtak fizetni, mindig nagyobb összegű váltó aláírására kényszerítette őket W. közbe perrel is megtámadván őket, 1879 től 1885 decz. 10-ig 600 frtra 1088 frt. készpénzt kifizettek, mégis 800 frton felül kötelezve vannak.

Sápi Imre 1880 végéről 1883 elejéig több ízben összesen 1600 frt. készpénzt kapott W.-tól, ki a busa kamatok mindannyiszor lefogta a tőkeből; a szerencsétlen Sápi Imre olykor-olykor fizetett is vissza, összesen 700 frtot, de minthogy rendszeren nem a kitűzött határidőben, az uszoras alig irrott abból valamit a tőke törlesztés javára, s a késedelemért pörrel, árveréssel újabb meg újabb hatványozva növekedő értékű váltó aláírására kényszerítette adósát, úgy hogy hat év mulva 3200 frton felül összeget követel rajta és édes anyján.

Ispán Gyula saapi lakos alig 20 éves korában (1833) folyamodott W.-hez 106 frt. erejéig, — melyről váltót és külön kötelezvényt adott s mikor nem tudta a 10 frtos negyedévi kamatot fizetni, W. mindkét okmány beperelésével fenyegette: ekkor 160 frtban kiegyeztek s újra nem fizetés miatt a hitelező a várakozásért egy 226 frtos váltót szőtt a nyakába; pedig Ispán 40 frtot ki is fizetett a 106-ból s a kamatok sulya miatt házáat is eladta.

Ezekhez hasonló a többi panaszosok ügyei is.

Weinberger önvallomásában beismeri, hogy rendszeres kölcsönadásokkal foglalkozott arról rendes könyveket vezetett, a kölcsönöket kötvényekre, de leginkább váltókra adta s azokat mindig saját kezéleg töl-

tította ki. — Külön könyveket vezetett az 50 frton aluli kölcsönökről; a megújított váltókat is sokszor visszatartotta biztosítékképpen, különösen, ha azon olyan jótállók is szerepeltek, a kik a meghosszabított váltót alá nem írták; néha a váltók kitöltve nem is voltak. Beismeri, hogy adóssai általában a törvényes kamattal nagyobb fizettek, de ezt önként tették; — 1833 előtt a legmagasabb befalázott kamat 30% volt.

A mi a Szomráki féle lopási esetet illeti, a vádat mindkét gyanúsított tagadta, a vizsgálat folyamán. Ellenök azonban sok terhelő körülmény merült fel. Sz. a könyvek eltűnése idején feltűnően kötekezett, s a pénz szerzését igazolni nem tudta; atyját és volt főnökét is meglapta; a vádbeli cselekmény előtt a Bikában és az Európában többen láták W.-vel beszélni, (s ezt W. is beismeri); utóbbi helyen külön szobába vonultak s itt W. Sz.-nak pénzt is adott, a mit Sz. azután czimboráival elmulatott.

A kir. tábla 1839. március 6-án a törvényszék vád alá helyező végzését indokainál fogva helybe hagyta, csupán a könyvek eltűnésénél a W. Mihályt terhelő cselekmény minősítését kifogásolta.

Végül megemlítjük, hogy a pert megindító összes panaszosok közül a földesieken 9000, a rábiakon 4000, a bárándiakon 12500, a saapiakon 1000 frt követelése volt Weinbergernek, a kamatok 16—60%-köt váltakoznak; leggyakoribb a 25 és 30%-os kamat. Megjegyezzük, hogy Hajdúvármegye közigazgatási bizottságának a pénzügyminiszterhez intézett felterjesztése szerint W. kölcsön adott pénze legnagyobb részét a tőke kamata adót is eltagadta; ilyen pénze, a fentebbi összegeken kívül Földesen 17000, Sápon 3000, Bárándon 1600 frt volt elhelyezve. Ezért külön eljárás indított ellene és van folyamatban.

Ma reggel mindenki azt kérdezte, ki lesz a Weinberger védője? Igazán Eötvös Károly lesz-e? Csakugyan Eötvös Károly a védő s ezzel még nagyobbra van felfújva a dolog. Pedig Weinberger ma többször apprehendálva hozta fel a „nagyaságos elnök ur“ előtt, hogy ezt a kis dologt mások fújták fel olyan nagyra. — A végtárgyalás sokat vesztített érdekességéből az által, hogy Szomráki urat félti a beregszászi törvényszék az utazástól. Mert azt válaszolta, hogy Szomráki beteg.

A tárgyalási teremben alig lehet mozogni. — A korláton belül a bírók, az ügyész, a védő és a két újságíró asztalai közötti szűk tér tömve volt emberekkel, mint a heringes hordó, mikor a panaszosok és tanuk beszélték a terem őri; a korláton kívül is ember ember hátán; leginkább ügyvédek, a kik kiváncsiak a fiskálisok fiskálisa debattirozására a ki ép most nyert meg a Fortunában egy hatalmas pört, mint a budaörsi sváb ribillio fővádlottjának védője; a hallgatóság másik részét pusztá kíváncsiságtól oda hajtott emberek képeztek, de lehetek közöttük olyanok is, a kiket közelebből érdekelhet egy uszora per tárgyalása. — A hallgatók között élénk figyelemmel leste a vádlottnak minden mozdulatát, minden szavát egy ószbe csavarodott hosszú szakálu öreg ur. Ez Weinberger Mihálynak az apja.

A bíróság következőleg alakult meg: elnök Tar Gyula, szavazó bírók: Ujhelyi András és Konrád Sámuel, jegyző Budaházy Zoltán, a kövvád képviselője dr. Kuszka Miklós kir. alügyész; vádlott Weinberger Mihály védője Eötvös Károly. Panaszosok magánjogi érdekeit senki nem képviseli. Weinberger Mihály jelen van, másodrendű vádlott Szomráki László azonban a beregszászi kir. törvényszéktől érkezett jelentés szerint macacs torokbaja miatt nem volt előállítható.

A beidézett magán panaszosok és tanuk számbavétele után (a magán panaszosok közül egy M. Szabó Józsefné már meghalt, egy pedig Mogyorósi Józsefné beteg, a tanuk közül a Szomráki féle lopás ügyben beidézettek részben hiányoznak) elnök megkérdezi a kövvád képviselőjét, a vádat fenntartja-e? Ez a vádat fenntartja s a tárgyalást csak a vád 22 első pontjára nézve, melyek — kizárólag Weinbergerre vonatkoznak, kéri elrendeltetni míg a 23-dik, a Szomráki lopási esetre vonatkozó vádpontra nézve a tárgyalás elhalasztását s az ebben megidézett tanuk elbocsátását kéri.

Eötvös Károly miután a 23-dik vádpont szorosán összefügg a többivel, — mely a beszámítáznál fontos tényező, érdemleges ítélet ugysem hozható, az egész tárgyalás elhalasztását kívánta, mikorra Sz. előállítható lesz.

A törvényszék a vád 22 első pontjára nézve a bizonyítási eljárás megkezdését elrendelte s a Szomráki ügy tanuit elbocsátotta.

Az elnök főbb vonásokban előadja az ügy állását, a mint az fentebb olvasható.

A ma délelőtti tárgyalás kevés eredményre vezetett s mindössze Pércsi Márton panaszosnak és Weinberger Mihálynak kihallgatására szorított az Pércsinek Weinbergerrel való üzleti viszonyáról még sem nyertett tiszta képet a törvényszék. — Pércsi vallomása, mely a kölcsönügyletek fejlődésére bonyolítására és fenmaradt tartozásai mennyiségére vonatkozott, homályos, bizonytalan s panaszos vagy nem emlékezik már vissza az ezelőtt 5—8 évvel törtétekre vagy nincsen őszinteség vallomásában, hanem az igazságnál

annál több bosszu, hogy Weinbergert eláztassa. S ezzel valószínűleg épen az ellenkezőt éri el. Pércsi az iránt sem tudott kielégítő felvilágosítást adni, hogy mennyi pénzt fizetett vissza Weinbergernek. Hogy ezt összeszámíthassa félóraí időt kért. Ma délután e végből újra kihallgatják.

Weinberger furesa magaviseletet tanusit; van benne kihívás és az arrogantiának bizonyos foka. — Jellemző, hogy ő nem tud és nem is akar a törtétekre visszaemlékezni; a mi — elismerjük — nem is könnyű dolog olyan embernél a kinek száz meg száz emberrel volt hasonló ügye. — De még is könnyen lehetne neki visszaemlékeznie, mikor a szóban forgó ügyletekre vonatkozó sajtókezüleg vezetett könyvei adatait és jegyzeteit mutatja föl előtte az elnök. Sokszor ismételte, hogy ő azokhoz ragaszkodik, a miket a vizsgáló bíró előtt elmondott s nincsen érdekében most magát előadásal megagátolni.

Mikor az elnök az iránt kérdezi, hogy adja elő a kölcsönügyletek kifejlését, a váltók származási okait, ritkán felel a kérdésre, hanem kitérő utakat választ s végül oda ér, hogy nem tudja bizonyosan.

Azt, hogy miért tartotta vissza a váltókat, a letörlesztés után is, azt felelte, hogy a váltó helyett ő elismervényt adott, mert hihetőleg nem találta meg hamar a váltót, s neki sürgős dolga volt, vagy biztosítani akarta magát.

Az elnök által felmutatott különféle jegyzetekről is először meztagadta, hogy azok övéi volnának; később elismerte, hogy azok nagy része tőle származik. Egyszer egy is nyilatkozott, hogy nem kívánhat tőle az elnök ur olyan dolgokat, a mikre ő nem emlékezikhetik.

A tárgyalás részleteire holnap visszatérünk.

DEBRECZENI SZÍNHÁZ.

II. Bérlet. Szűnet.

Holnap, kedden 1839. nov. hó 19-én páros béletszűnetben Rónaséky Gusztáv jutalomdíjkaul, ITT ELŐSZÓR:

Tyukodi famillája.

Énekes bohózat 3 felvonásban. Irta: Rónaséky Gusztáv.

MŰSOR:

Szerda 20. „Arany pók“ vigjáték páratlan bérlet. Csütörtök 21. „Donna Juanitta“ operette páros bérlet. Péntek 22. „Magduska öröksége“ népszimbi, népeladás leszállított helyérek Vik szűnet. Szombat 23. „Kisasszony felesége“ operette, páratlan bérlet.

Felelős szerkesztő és kiadó laptulajdonos:

Vértési Arnold.

Reklamátóra: Kapezay Vilmos.

Ditmár lámpák

míg a készlet tart,

rendkívüli leszállított áron

kaphatók

szent-királyi és kalenda.

műiparú raktárában.

Kardos László

Debreczenben Czegléd-utca.

Nagyválaszték a legújabb

női közimunkákból

ugymint: előrajzolt, kezdett és kész

tálcakendők, asztalfutók, középb-

roszok, törülközők, butorvédők.

Mint különös szép ujdonság emlitendő az

ugynevezett gobelin és ujkeresztöltés.

Ugyancsak kézi munkákhoz kaphatók a

legszebb kávésterítékek, sima és ezüstös

szövetek méterszáma.

Teljesen biztos színű himző selyem

70 színben, mely alig jön többé mint a pamut.

Nagyválaszték, a legjobb színű flanelbar-

chentek, fehér pikétek, ágyterítők és paplanokból.

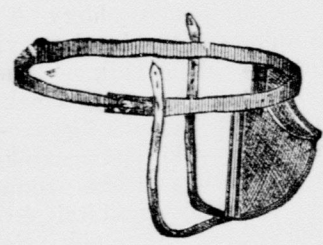
Valódi Jaeger első ruhák,

szövet méterszáma, kötőanyagú szalmiák szappan-

Keztyük nagyválasztékban.

NAGY ANDRÁS

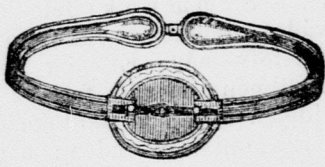
KEZTYÜ ÉS SÉRVKÖTŐ GYÁROS

Ajánlja
a már 25 év óta fenn-
álló, jóhírnévként örvendő

KEZTYÜS- ÜZLETET

a n. é. közönség
szíves pártfogásába.

Egyszerűsöd van szerencsém tudatni, hogy nálam mindég a legnagyobb választékban

TÉLI- és NYÁRI KEZTYÜK kaphatók és megrendelhetők.

→ Gacé és schwedis keztyük 3 gombbal, agráfa, vagy csattal.

mosó bőr női, férfi, katona- és eregáns hosszú báli svédkeztyük
dus raktárát legjutányosabb árban.

Báli keztyüket a raktáron levő különféle színekből, választás szerint 24 óra alatt készítik.

Továbbá ajánlom az általam készített

sérvkötőket és suspensoriumokat,

mely utóbbit minden embernek viselnie kellene, hogy általa a keletkezhető bajoknak eleje vétecsk.

nadrágtartók, nagyválasztékban.

Orvosi és szülési készülékek, fecskendők.

→ irigaterék, kristályezők, méh percek, has- és köldök-kötők,

gummi harisnyák, fáslik és gummi-szálpárnák

mindenkor raktáron vannak.

Női különlegességek, nálam kaphatók és megrendelhetők.

Nagyban és kicsinybeni eladás.

A n. é. közönség eddigi pártfogását és bizalmát továbbra is kérve, vagyok

kész tisztelettel

NAGY ANDRÁS, keztyűs.

Suspensoriumok 50 krtól 1 firt 50 krig.

Sérvkötők 1 firtól 10 firtig.

Szarvasbőr nadrág 20 firtól 35 firtig.

Szabó kellékek és rövidáru raktár.

Uti bőröndök. JAEGER áruk és trikó derekak.

ÚJ ÜZLET.

A FŐTÉREN, AZ IPAR ÉS KER. BANK ÉPÜLETÉBEN,
a postával szemben

KOVÁCS ANTAL

özég alatt

Rövid-, Dizmü-, Játékáru,

NŐI ÉS FÉRFI DIVATÁRU ÜZLETET

nyitottam

Midőn ezt van szerencsém a n. é. közönséggel tudatni, je-
lezni óhajtom, hogy hosszú évi tapasztalat és ezen szakmábani
jártasságom lehetővé teszik, hogy úgy jutányos ár, valamint
pontos kiszolgálást által magamat a n. é. közönség szíves párt-
fogására érdemessé teendem.

Kiváló tisztelettel

KOVÁCS ANTAL.

Francia illatszerek, bőr áruk, eső és napernyők

Piperes diszmüáru raktár.

Raktár Debreczenben Baum Miksnál.

Rövid használat után mint fogtisztító szer nélkülözhetlen.
Uj amerikai
A fogak szépsége | **Glycerin-fogkrème**
(egészségügyi hatóság által megvizsgálva.)

KALODONT

Sarg F. A. fia

és társa

es. kir. udvari szállítók

Bécsben.

Kapható a gyógyszerárakban, illatszerek kereskedésekben stb. 1 ár 35 kr.

DEBRECZENBEN:

Rickl József Zelmos Szentkirályi és Kalenda és Kun József uraknál.

Tóth Gyula

előbb TÓTH LAJOS és TÁRSA
vaskereskedő cég, DEBRECZEN, városháza épület.
ajánl dus választékban kitűnő minőségben és legjutányosabb
árak mellett:

→ **öntött vaskályhákat** →
fa és szabályozható s én és kokszt fűtésre, hazai gyártmány.
Eredeti „FRIEDLANDI” szabályozható, töltő és

„meidingi rendszer” kályhák
szén és kokszt fűtésre, csiszolt és nickl párkányzattal,
ugyszintén köpennyel,
mindenféle szinben zománczozva,
öntött vas és lemez takarék konyhákat,
Tizedes-, egyensúly-, házi-, kalmár- és rud-mérlege-ét
jótállás mellett,

zománczozott öntött vasedényeket,
zománczozott kék és márványozott lemez edényeket jótállással,

→ **acél szerszámokat** →
minden iparághoz, beltöldi, német és valódi francia gyártmányban,
→ minden darab jótállás mellett →

stiriai huzalokat és huzalszegeket,
„Alpine” féle, úgy mint a vasárúk szakmába vágó összes cikkeket.

A Mc. Cormick aratógép épviselete

A Mc. Cormick aratógép épviselete

Debreczen, 1889. Nyomatott a „Debreczeni Ellenőr”, könyvnyomdáiban Széchenyi-utca SIMON-ház.

114

443. szám.

ÁRJEGYZÉK.

az „ISTVAN” gőzmalom

készítményeinek

KÖTELEZETTSÉG NÉLKÜL, DEBRECZENBEN

és az 1887. április 18-án Budapesten tar-
tott általános magyar malomgyűlésen megál-
lapított s 1887. évi június 1-én életbe lépé-
teladási, fizetési és szállítási módokatokra
vonatkozó egyezmények szerint.

A. Asztali dara nagyszemű	100 kft	16.80
B. Szinte közepszerű		15.80
0. Királyliszt		15.80
1. Lángliszt		15.40
2. Montliszt		15.—
3. Zsemlyeliszt 1-ső rendű		14.60
4. „ 2-od rendű		14.20
5. Fehér kenyérliszt 1-ső rendű		13.80
6. szinte 2-od „		13.60
7. Közép kenyérliszt 1-ső „		12.80
8. „ 2-od „		12.40
8 1/2 Barna „ 1-ső „		12.—
8 3/4 „ 2-od. á 70 kgr.		9.60
9. Lábliszt „ á 70 kgr		7.20
10 Veree liszt „ á 50 kgr.		—
11. Finom korpa zsákkal	50 „	4.40
12. Durva korpa zsákkal á 50 kgr.		3.80

A finom és durva korpa árából eddig
enged 1 ezett 5%-től engedmény a fennem-
lírtt egyezmény folytán szintén beszűntet-
tetett.

Debreczen, 1889. szept. 17.